

Et længe ventet holocaust-monument

Et mindesmærke med samtlige navne på de hollandske holocaustofre skulle have været afsløret i Amsterdam til september, men lokal modstand om placeringen har udsat det ambitiøse projekt.

Af Jens Anders Wejsmark Sørensen, Amsterdam

70 år efter afslutningen på Anden Verdenskrig har Holland stadigvæk ikke et mindesmærke med navnene på de omkring 102.000 hollandske jøder, der blev myrdet af nazisterne. 'Jeg finder det personligt smerteligt, at der har skulle gå så lang tid efter krigen, før det er i udsigt. Årsagen skal blandt andet findes i den kollektive skam over, at myndighederne og befolkningen ikke gjorde mere for at redde jøderne i Holland,' siger Jacques Grishaver. Han er formand for den hollandske Auschwitz komité, der har taget initiativet.

Idéen blev født for ti år siden i forbindelse med en udstilling i den hollandske pavillon i Auschwitz om forfølgelsen og deportationen af de hollandske jøder fra 1940 til 1945. Som en del af udstillingen blev en permanent væg med navnene på omkring 57.000 hollandske jøder, der blev myrdet i Auschwitz, præsenteret. Et efterfølgende ønske om at bringe udstillingen og navnevæggen til Holland blev af økonomiske og praktiske årsager ikke til noget. Efter udstillingen tog Jacques Grishaver kontakt til Amsterdams byråd om muligheden for i stedet at skabe en lignende væg med navnene på samtlige hollandske jøder myrdet under Anden Verdenskrig. Kommunen var med på ideen, og i 2007 kunne intentionen om navnemonumentet offentliggøres.

Alle var enige om, at Amsterdam og Holland naturligvis langt om længe skulle have et sådan mindesmærke, men ikke hvor det skulle placeres. Den hollandske Auschwitz komité ønskede fra begyndelsen, at mindesmærket skulle opføres i Wertheimparken i Amsterdams jødiske kulturelle kvarter. Her var der i 1993 opført et mindre holocaustmonument

Jacques Grishaver er formand for den hollandske Auschwitz komité, der har taget initiativet til mindesmærket med navnene på de omkring 102.000 hollandske jøder, der blev myrdet af nazisterne. Født i 1942 overlevede han kun krigen ved at leve skjult med sine forældre, mens det meste af hans familie blev myrdet. Foto: Jens Anders Wejsmark Sørensen.

bestående af seks knuste spejle, dækkende over aske fra ofrene fra Auschwitz. Samarbejdet omkring mindesmærket med Amsterdams daværende borgmester Job Cohen gik dog noget langsomt, blandt andet fordi han var mere optaget af planerne om et nationalt holocaustmuseum. Men i 2010 tog Job Cohen til regeringsbyen Den Haag som leder for det hollandske socialdemokrati, og med Eberhard van der Laan som ny Amsterdam-borgmester kom projektet igen på kommunens dagsorden. 'Jeg havde med det samme en god forbindelse med vores nye borgmester og efter et møde om andre egnede lokaliteter i Amsterdam, blev alle parter enige om, at Wertheimparken var det bedste sted,' siger Jacques Grishaver.

I 2011 gav den anerkendte og prisbelønnede arkitekt Daniel Libeskind, der blandt andet har tegnet Berlins Jødiske Museum, Det Jødiske Museum

i København og planen for rekonstruktionen af World Trade Center i New York, et foredrag i Amsterdam arrangeret af den hollandske Auschwitz komité. Født i 1946 som søn af polske holocaust-overlevende, emigrerede han og familien til Amerika i 1964. Jacques Grishaver fortalte Daniel Libeskind om projektet og viste ham Wertheimparken. Han fandt det utroligt, at lige netop Holland, der mistede omkring 90 procent af deres jøder under krigen, endnu ikke havde et centralt holocaustmindesmærke, og ligeledes at initiativet kom fra den hollandske Auschwitz-komite, og ikke fra den hollandske stat. 'Uden opfordring fra min side, da jeg regnede med, at han ville være uden for vores økonomiske formåen, fortalte Daniel Libeskind mig, at det ville være en ære for ham at blive inviteret til at designe mindesmærket,' fortæller Jacques Grishaver.

Daniel Libeskind's kunstneriske indtryk af det færdige mindesmærke i Wertheimparken. Monumentet, der primært består af en næsten 500 meter lang navnevæg, dækker et areal på omkring 1.000 m². I forgrunden ses det allerede eksisterende Auschwitz holocaustmonument bestående af seks knuste spejle, der dækker over aske fra ofrene fra Auschwitz. Se mere på www.holocaustnamenmonument.nl.

I 2013 kunne Daniel Libeskind og hans tegnestue begynde udarbejdelsen af designet for monumentet, og over sommeren havde kommunen og den hollandske Auschwitz komité informationsmøder med blandt andet beboerne i kvarteret omkring parken. 'Her gav nogle udtryk for, at selv om de var for et mindesmærke, var de imod, at det skulle opføres i deres lokale park. Det er typisk for Amsterdam, hvor de fleste er med på det meste, bare det ikke er i deres baghave. Konklusionen blev dog, at nogle gange kommer national interesse før lokal interesse,' siger Jacques Grishaver.

Med lanceringerne af en omfangsrig website i januar 2014 begyndte projektet for alvor at tage form. Gennem denne havde offentligheden mulighed for at støtte det € 5 millioner budgetterede navnemonument økonomisk, enten ved at adoptere et eller flere navne for € 50 pr. navn, eller ved, som støtteperson eller som firmasponsor, at donere et beløb. I juni kunne initiativtagerne og kommunen med borgmesteren i spidsen indkalde til pressemøde, hvor Daniel Libeskind præsenterede tegninger og modeller af mindesmærket. Her blev det ligeledes oplyst, at mindesmærket ville blive afsløret i september 2015, 70 år efter afslutningen på Anden Verdenskrig. 'Men efter præsentationen begyndte kontroversen med de lokale beboere for alvor. En kontrovers, der desværre bygger på en mængde fejlinformation, fx at mindesmærket optager 30 procent af parkens areal, når det faktisk kun er otte. Eller at alle parkens træer vil blive fældet, og at der også kommer forretninger, toiletter etc.,' siger Jacques Grishaver. Nogle beboere gav ydermere udtryk for,

at de ikke ønsker at blive konfronteret med de mange dræbte, hver gang de lufter hunden.

'Men de har jo ikke noget imod at bo i ofrenes huse. Og hvad er vigtigst? Ikke at blive mindet om de mange døde, eller at de efterladte kan se navnene på deres kære? Bedøm selv,' pointerer Jacques Grishaver.

Født i 1942 overlevede han kun krigen ved at leve skjult med sine forældre, mens det meste af hans familie blev myrdet.

Vedvarende modstand fik Amsterdams byråd til at ryste på hånden, og på endnu et møde med beboerne kunne borgmester Eberhard van den Laan oplyse, at opførelsen af monumentet var blevet udsat, og at der ville blive lavet yderligere undersøgelser af, om der måske er bedre lokaliteter end Wertheimparken.

'Vi har nu ventet ét helt år på en beslutning, og det er simpelthen ikke godt nok. Vi følger naturligvis den demokratiske

proces, men vores tålmodighed rækker ikke meget længere,' påpeger Jacques Grishaver.

Han mener, at der er gået politik i den, og at ingen ønsker at miste nogle få stemmer på en upopulær beslutning. Komitéen har gjort det klart for borgmesteren, at kun beslutningen om en placering i Amsterdams jødiske kulturelle kvarter sammen med Auschwitz spejlmønumentet, vil kunne accepteres.

'For hver dag der går, dør flere og flere af de efterladte. 70 år venten må være mere end rigeligt,' konkluderer Jacques Grishaver.

Jens Anders Wejsmark Sørensen er dansk journalist med base i Amsterdam. Herfra dækker han Benelux, Frankrig, Nato og EU for en række dag- og fagblade og Danmarks Radio.

Den anerkendte og prisbelønnede arkitekt Daniel Libeskind, der efter at have hørt om idéen, gav udtryk for, at det ville være en ære for ham at blive inviteret til at designe holocaustmonumentet.